

Z glavo na pravem mestu

Nevarnosti v zimskem času

Zima, zima bela, vrh gore sedela, pa tako je pela, da bo tebe vzela! Zima in vse, kar pride z njo, je res poseben letni čas, pa najsi bo zelena ali bela. Že res, da se obe zimi, tako meteorološka kot tudi astronomska, končujeta v marcu, vendarle pa bo snežni pokrov v sredogorju in višje vztrajal ali celo prevladoval vsaj še do prvomajskih praznikov. Bolje bi bilo obdobje s snežno odejo v gorah poimenovati kar snežna sezona. Vsaka od obeh različic, zelena in bela, nam "tam zgoraj" prinaša tudi številne neprijetnosti oziroma nevarnosti, povezane z vremenom. Najbolje je, da smo nanje pripravljeni že pred odhodom ali pa odhod odložimo na čas, ko so vremenske razmere ustrežnejše.

Pomembna pa je tudi naša pripravljenost, tako glede znanja in izkušenj kot tudi opreme. V zadnjem desetletju se srečujemo z izredno spremenljivostjo skupne višine snežne odeje in skupne ter dnevne višine novozapadlega snega. Prav tako je pogosto spremenljiva tudi dinamika preobrazbe snežne odeje. Po eni strani se srečujemo z dolgotrajnim toplim ali mrzlim vremenom ali pa z obema skrajnostma v kratkem času.

Ena največjih pomanjkljivosti gornika je nepoznavanje nevarnosti, tako subjektivnih (to so tiste, ki izvirajo iz nas samih) kot tudi objektivnih. Zato je prvi varnostni ukrep prav poznavanje možnih nevarnosti. Med nevarnostjo in nesrečo namreč obstaja vzročna povezava, ki nesrečo sproži. To je vedno človek s svojimi odločitvami in dejanji. Najprej je seveda treba pomesti pred domačim pragom oziroma narediti vse, kar je v naši moči, da smo tem nevarnostim izpostavljeni čim manj časa in na kar najkrajšem delu poti, če nam je tega

sploh treba. Poleg našega počutja, zdravja in telesne pripravljenosti je v času trajanja snežne odeje in temperatur pod lediščem pomembno poznati tudi nekaj splošnih značilnosti hladnejše polovice leta.

Kaj vse s seboj prinese zima?

Najprej so to kratek dan in posledično dolga noč, nizke, zaradi vetra še nižje temperature (planincem dobro poznan občutek mraza zaradi vetra), sneg in

njegova preobrazba, snežni plazovi, opasti, led, požled, snežna skorja, zasnežen zakraseli svet (npr. škraplje), na vrhu poledenela in strma snežišča, zapihane oziroma skrite krajne zevi in v splošnem oteženo gibanje. In pa – tudi pozimi je prisotno padajoče kamenje.

Vplivajo predvsem na zmožnost (težavnost gibanja, zdrsi, padci) in na trajanje našega gibanja (hitrost, utrujenost). Zaščita pred njimi je njihovo poznavanje, ustrezna opremljenost

(obleka, obutev, tehnična oprema), poznavanje lastnosti opreme in njene pravilne uporabe ter poznavanje tehnike gibanja v takšnih razmerah. Posebno poglavje so tudi "smučarske" nevarnosti, saj zahtevata vzpon in spust na smučeh dodatne veščine in nenazadnje tudi nekaj več fizične moči. Se pa na ta račun močno zmanjša čas spusta. Od načina gibanja je odvisna tudi izbira poti, pri čemer se pešaška in smučarska različica lahko precej razlikujeta,

s tem pa tudi nevarnosti, ki pretijo na nas na posameznih odsekih poti. Različni so torej tudi predvideni ukrepi. Ustrezno ukrepanje lahko pomeni tudi prekinitve ture, če ta vodi v preveč očitne nevarnosti. Lahko pa tudi spremenimo cilj in izberemo varnejšega, če je prvotni preveč izpostavljen. Dobro poznavanje posamezne nevarnosti pomeni poznavanje njenih pojavnih oblik, vzrokov zanjo in njenih posledic. Pomeni pa tudi dobro telesno in, kar je še bolj pomembno, psihično pripravljenost, da lahko ob nastopu nevarnosti tudi ustrezno ukrepamo.

Nevarnosti zaradi mraza

Svetli del dneva je v hladnejši polovici leta, zlasti v najhladnejšem trimesečju, odmerjen precej skopo, približno na osem do devet ur. Res je v gorah svetlo še malo dlje, a nam to najpogosteje ne pomaga kaj dosti. Počitki na prostem morajo biti krajši kljub ponavadi večji utrujenosti, saj se "delovni stroj" pač ne sme preveč ohladiti. Razlike med prisojami in

osojami so še bolj očitne ter še posebej vplivajo na hitrost in stopnjo preobrazbe snežne odeje, s tem pa tudi na njeno stabilnost. Ta je na senčni strani gora precej manjša, zato so snežni plazovi tam pogostejši. Pozimi si vsekakor ne smemo privoščiti pomanjkljive opreme, npr. slabih gamaš ali dotrajanih planinskih čevljev oziroma turnih pancerjev. Pri oblačenju se je treba dosledno držati pravila čebule, torej čim več plasti, pri čemer morajo notranje prepuščati vlago, zunanje pa preprečevati prevetritev.

Oglejmo si nekaj primerov medsebojne povezanosti posameznih nevarnosti, ki nam jih prinaša mraz, in ustreznih zaščitnih ukrepov.

Objektivne nevarnosti zaradi mraza:

– Nepričakovan nastop mraza nam lahko oteži izvedbo ture, če na to nismo pripravljeni.

– Počasna preobrazba snega – vpliva na nevarnost proženja snežnih plazov.

Zaščitni ukrepi: spremljanje vremenske napovedi, odpoved

ture, sprememba cilja ali upoštevanje možnosti njihovega nastopa in uporaba ustrezne osebne in tehnične opreme.

– Krajša življenjska doba baterij, ki se odraža pri uporabi svetilk, komunikacijske opreme ali lavinskih žoln.

Zaščitni ukrepi: uporaba baterij, ki so odpornejše na mraz, rezervni vložki, shranjevanje opreme na toplem, poznavanje obnašanja opreme na mrazu, primerni načini njene uporabe (intervalna uporaba omogoča daljšo življenjsko dobo kot trajna).

Subjektivne nevarnosti zaradi mraza:

– Oteženo gibanje zaradi več opreme in obleke.

Zaščitni ukrepi: izbrati razmeram primerno obleko in zaščitno opremo ter turo prilagoditi omejitvam, ki jih določata dodatna obleka in oprema; na oboje se je treba pripraviti, zato je priporočljiva izvedba ture v mrazu, namenjene spoznavanju sebe in opreme.

– Subjektivno dožemanje in vrednotenje mraza.

– Zmanjšana sposobnost zaznavanja, odločanja in ukrepanja.

Zaščitni ukrepi: z mrazom kot nevarnostjo se je treba seznaniti teoretično, vaditi pa je treba v dejanskih razmerah in pod vodstvom izkušenih. Te subjektivne vzroke moramo poznati in se jih zavedati kot dane omejitve, npr. na turi opazovati obnašanje posameznih udeležencev in poskušati pozitivno vplivati na njih.

– Mraz nas hitreje izčrpa, hrana in pijača nam lahko zmrzneta, v mrazu tudi ne moremo zaužiti toliko hrane in pijače, kot bi bilo potrebno.

Zaščitni ukrepi: hrana in pijača morata biti prilagojeni uživanju v ekstremnih razmerah, npr. energetske ploščice, ki jih moramo uživati dovolj pogosto.

– Nesreča v mrazu terja zahtevnejšo obravnavo; večja izpostavljenost podhladitvam, omrzlinam, šoku ...

Zaščitni ukrepi: primerna zaščitna oprema, nabiranje izkušenj, npr. simulirati zaustavitev krvavenja ali imobilizacijo poškodovanega uda v mrazu.

Iz omenjenega je razvidno, da mraz stopnjuje posamezne nevarnosti, poleg znanja pa je najpomembnejša osebna izkušnja, po možnosti pridobljena v razmerah, ko pravimo, da imamo vse pod kontrolo. Štejejo seveda tudi izkušnje, pridobljene v izrednih razmerah, a cena njihovega pridobivanja je pozimi pogosto previsoka.

Pazljivo, a vendarle – na pot!

Prav minljivost oziroma nestalnost snega in snežnih pojavov v domačih gorah sta med razlogi, da nas beli vršaci morda vlečejo še bolj kot zeleni. Vsekakor je tudi pozimi nevarnosti v gorah mnogo manj, kot pa je lepih trenutkov in doživetij, le na vse skupaj se je treba še temeljiteje pripraviti in skrbneje načrtovati ter izvesti vse "po pameti". In potem nam preostane le še govorica snega, snežnih kristalov, vetra, nizkega sonca in dolgih senc ter tisočeri drugih podrobnosti pod divjimi in zasneženimi grebeni in slemen. Za marsikoga brez dvoma najvišja poezija narave! Zato ne odlašajte predolgo, le toliko, da se obleti novozapadli sneg, potem pa brž pazljivo na pot – in srečno! Tudi zaradi tišine so zasnežene gore še mikavnejše, saj ta v neskončni belini še toliko bolj neslišno šepeta. ☉

2

3

1 Spomladanske smučine so pogosto najlepše in praviloma najvarnejše. Foto: Miha Pavšek

2 V snežnih razmerah je vidljivost še posebej pomembna. Foto: Miha Pavšek

3 Ob močnem sunku vetra na grebenu se je najbolje sključiti. Foto: Miha Pavšek